

FOLKLORNA DEJAVNOST V SRBIJI

VESNA BAJIĆ

Beseda folklor pomeni v srbskem pogovornem jeziku, podobno kot v slovenskem, ljubiteljsko ukvarjanje z ljudskim plesom in glasbo. V ljubiteljskih krogih in tudi pri drugih bolj strokovnih dejavnostih zasledimo: "Idem u folklor (prev. Grem na folkloro)", ali "Igram/sviram u folkloru (prev. Plešem/igram v folklori)", celo "Igram folklor (prev. Plešem folkloro)". Skratka, beseda folklor danes nima enakega pomena, kot jo je davnega 1846. leta prvi uporabil in definiral Anglež William John Tomas, ki je zapisal, da je folklor celotno ljudsko izročilo, ki zajema ples, glasbo, obleko, ljudska dela, šege in navade ter podobno.

S stališča folklorne dejavnosti, torej ljudskega plesa in glasbe, bom v tem kratkem pregledu prikazala trenutno stanje v Srbiji in sicer na podlagi dveh skupin, navidez nepovezanih ustanov:

- prva skupina vključuje osnovne in srednje šole ter fakultete;
- druga skupina vključuje folklorne skupine, oziroma kulturno-umetniška društva (KUD).

Folklorna dejavnost je omejena na folklorne skupine, ljudske ples, glasbo, prvine šeg in navad ter podobno. Najdemo jo pa tudi na drugih ravneh - zlasti v vzgojnoizobraževalnih programih.

Učenje ljudskega petja in igranje na ljudska glasbila (kot so frula, gusle in kaval) v Srbiji nudi le osnovnošolski in srednješolski program glasbene šole "Mokranjac" v Beogradu (spletna stran: www1.beograd.com/mokranjac/). Poleg tega se osnovnošolci lahko učijo igranja na tamburico v okviru osnovnega programa glasbene šole v Pančevu (spletna stran: www.muzickapa.edu.yu). V Beogradu in Novem Sadu je že več let odprt oddelek za ljudske ples (Odsek za narodno igro) v srednji baletni šoli. Samostojni srednješolski program traja štiri leta in je poklicno usmerjen. Učenci končanih baletnih šol dobijo poklic baletni plesalec - plesalec ljudskih plesov (Igrač narodne igre, spletna stran: www.baletska.edu.yu).

V šolskem letu 2006/2007 je zaživel nov oddelek Učitelj ljudskih plesov (Vaspitač za tradicionalne igre) na Visoki šoli za izobraževanje učiteljev v Kikindi (Viša škola za obrazovanje vaspitača, Kikinda, Vojvodina). V Srbiji je to prvi oddelek te vrste, ki usposablja učitelje in vodje folklornih skupin za poučevanje predšolskih in šolskih otrok. Program je sestavljen po bolonjski konvenciji, kar pomeni,



Folklorne skupine iz Srbije pogosto gostujejo na folklornih festivalih v Sloveniji. Na fotografiji je Folklorna skupina Stanko Paunović (Pančevo, Srbija). (Foto: Janez Eržen, Le plesat me pelji 2006, Črnomelj, junij 2006.)



Pred prihodom na oder. Otroška folklorna skupina Kulturno umetniškega društva Kosta Abrašević iz Bačke Palanke (Srbija). (Foto: Janez Eržen, Le plesat me pelji 2007, Črnomelj, junij 2007.)



Kljub razvejanemu izobraževanju ljudi, ki se ukvarjajo z ljudskim izročilom, znanja le s težavo prihajajo v folklorne skupine, kjer je izročilo podvrženo izraziti stilizaciji. Na fotografiji je Folklorna skupina Politehnične visoke šole iz Beograda. (Foto: Janez Eržen, prireditev Akademске folklorne skupine Ozara iz Kranja, Kranj, 2004.)

da osnovni študij traja tri leta, magistrski pa dve leti, in ponuja možnost specializacije v dve smeri: profesionalne pedagogga ali koreografa (spletna stran: www.vaspitacka.edu.yu).

Na Fakulteti za glasbeno umetnost v Beogradu (Fakultet muzičke umetnosti) se ljudska glasba in ples znanstveno raziskujeta v okviru študijskega programa etnomuzikologije. Študij traja pet let in zajema strokovne predmete kot so: etnomuzikologija, etnokoreologija in etnologija ter splošno teoretične. Po končanem študiju pridobijo študenti strokovni naziv diplomirani etnomuzikolog. Etnomuzikologi, z usmeritvijo tudi etnokoreologi, so zelo priznani med strokovnjaki iz drugih držav in aktivno sodelujejo na domačih in mednarodnih simpozijih (spletna stran: www.fmu.bg.ac.yu). V Novem Sadu obstaja tudi študij etnomuzikologije, s skrajšanim programom nekaterih strokovnih in splošnih predmetov.

V drugo skupino inštitucij, kjer se ukvarjajo z ljudsko glasbo in plesom, sodijo številne folklorne skupine, ki delujejo na ljubiteljski ravni. To pomeni, da njihov program ne zajema sistematičnega poučevanja z natančno določenim učnim programom, metodami dela in vsebino. Poleg tega učitelji in vodje folklornih skupin niso šolani za ta poklic, temveč so tudi sami ljubitelji z večletnimi izkušnjami v glasbi ali plesu.

Folklornih skupin je v Srbiji veliko. Registriranih jih je čez petsto, od tega devetdeset v Beogradu, kar pomeni, da se približno tristo tisoč ljubiteljev ukvarja z ljudsko glasbo in plesom. Potreba po izobraževanju vodij skupin je velika, saj se velikokrat pokaže, da je kakovost programa in kakovost dela z mladimi prenizka. Obstajajo sicer zgoraj omenjeni izobraževalni programi, ki pa vodjem folklornih skupin pogosto ne ponujajo tistega, kar bi nujno potrebovali. Predvsem je premalo sodelovanja med rednimi izobraževalnimi programi in folklornimi skupinami. Folklorne skupine vsaka zase izbirajo lastno pot, izobraževalne inštitucije pa ponujajo ljudsko glasbo in ples v obliki, kot je zapisana, posneta in arhivirana. S tem, kako izročilo posredovati mladim in kako pripravljati programe folklornih skupin, se ne ukvarjajo. Rešitev se ponuja v posebnem izobraževanju vodij folklornih skupin, ki bi omogočilo, da se udeleženci seznanijo z izročilom in hkrati dobijo znanja, kako ga posredovati članom v folklorni skupini.

Pri izobraževanju vodij folklornih skupin, posebej pa poučevanju ljudskega plesa, je namenjen program na že omenjeni Visoki šoli za izobraževanje učiteljev v Kikindi. Če bo program zaživel, bo mogoče čez štiri leta govoriti o poklicu koreografa ljudskega plesa. Vse od 2. svetovne vojne naprej se naziv koreograf uporablja tako za vodje folklornih skupin, kot za tiste, ki sami pripravljajo odrske postavitve oziroma priredbe ljudskih plesov. Da to ni tako preprosto in da se tega ne more lotiti vsak, ki vsaj malo pozna ljudski ples, se kaže na nastopih folklornih skupin. Za ustrezno rekonstrukcijo preteklega plesnega dogodka je potrebno imeti znanje, ki zahteva večletno šolanje in usposabljanje. Zaenkrat tako šolanje poznajo v nam bližnji Bolgariji.



Stilizaciji se pridružujejo še druge sodobne prvine, ki ljudski ples in drugo preteklo ljudsko ustvarjalnost spreminjajo do neprepoznavnosti. Na fotografiji je Folklorna skupina Politehnične akademije iz Beograda. (Foto: Janez Eržen, prireditev Akademске folklorne skupine Ozara iz Kranja, Kranj, 2004.)



Dober ducat srbskih folklornih skupin deluje tudi v Sloveniji. Folklorna skupina Srbskega društva dr. Mladen Stojanović iz Velenja. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin, ki izvajajo neslovenski program, Velenje, junij 2004.)



Folklorna skupina Srbskega kulturno humanitarnega društva Desanka Maksimović iz Celja. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin, ki izvajajo neslovenski program, Velenje, junij 2004.)